

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВСП «ЕКОНОМІКО-ПРАВНИЧИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор

Олена ГРИБАНОВА

«18» вересня 2024

ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки фахових молодших бакалаврів

галузі знань: 23 соціальна робота

спеціальності: 023 соціальна робота

освітньо-професійної програми: соціальна адвокація

Укладач: Юрій ВДОВЦОВ

Обговорено та ухвалено
на засіданні циклової комісії соціальної
роботи, педагогіки та адвокції
Протокол № 1 від «28» серпня 2024

Голова ЦК Григор Олена МАЛОВІЧКО
(підпис) (ім'я, прізвище)

Ухвалено методичною радою коледжу

Протокол № 1 від «18» вересня 2024
Заступник директора з НМР

Ходаковська Альона ХОДАКОВСЬКА
(підпис)

2024 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо- професійний ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма здобуття освіти	
Кількість кредитів - 3	Галузь знань 231 – соціальна робота	Нормативна	
Розділів – 2	Спеціальність 231 – соціальна робота.	Рік підготовки: 1	
Загальна кількість годин - 90		1 -й сем	2 -й сем
		Лекції	
Тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття освіти: – 3 год	Освітньо-професійна програма соціальна робота	0	
		Практичні, семінарські	
		год.	38 год.
	Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		год.	52 год.
Вид контролю:			
екзамен			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності» є формування у *фахових молодших бакалаврів* системи загальних знань щодо спеціальності «Соціальна робота», яка спрямована на подолання не реалізованих з різних причин потреб громадян, що опинилися та перебувають у складних життєвих умовах.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- Розкрити цілісну картину функціонування системи соціальної роботи в Україні;
- Описати та зафіксувати суб'єкти, регулятори, моделі, методи соціальної роботи в країні;
- Охарактеризувати перспективи розвитку соціальної роботи та соціального обслуговування в Україні.

У разі успішного завершення курсу здобувач освіти набуває **програмні компетентності**:

У разі успішного завершення курсу здобувач освіти набуває програмні компетентності:

ІК. Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів соціальної роботи, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях;

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного, демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця умовного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;

ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК 7. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні;

ЗК 11. Здатність діяти у відповідності з принципами академічної доброчесності

СК 1. Здатність розуміти сутність, напрямки та види соціальної роботи;

СК 2. Здатність використовувати на практиці знання нормативно-правових актів соціальної роботи і соціального забезпечення.

Програмні результати навчання, які досягаються за допомогою вивчення дисципліни:

РН 3. Розв'язувати типові задачі в професійній діяльності.

РН 7. Застосовувати на практиці нормативно-правові акти з питань надання соціальних послуг.

РН 21. Визначати потенційні групи ризику споживачів соціальних послуг, які потребують адвокації соціального працівника у різних установах.

РН 24. Володіти навичками якісного академічного письма та дотримуватися принципів академічної доброчесності.

Міждисциплінарні зв'язки. Курс «Вступ до спеціальності» базується на знаннях, що будуть деталізовані під час вивчення таких дисциплін як «Теорія соціальної роботи», «Соціальна психологія», «Самоорганізація особистості», «Конфліктологія» та інше.

3. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Джерела соціальної роботи

Тема 1. Природа соціальної роботи

Функції та призначення та історична роль соціальної роботи. Об'єкт, предмет, мета та завдання соціальної роботи. Соціальна робота в економічній та соціальній сферах. Відчуження людини від суспільства. Технології соціального відчуження людини. Відновлення соціальної суб'єктності. Соціальна робота з групами ризику в сфері економіки. Державні і громадянські соціальні служби.

Тема 2. Становлення соціальної роботи

Передумови появи професійної соціальної роботи. Суспільна взаємодопомога. Інституціоналізована соціальна підтримка та соціальний контроль. Професійна соціальна робота. Ознаки професійності соціальної роботи. Відмінності між благодійництвом і соціальною роботою. Відмінності між соціальною роботою у різних країнах Європи.

Мері Річмонд – засновниця індивідуальної соціальної роботи. Принципи ментальної гігієни. Становлення терапевтичної школи соціальної роботи. Джейн Адамс – засновниця соціальної роботи в громаді. Становлення функціональної школи соціальної роботи. Боротьба за права жінок. Демократія і соціальна етика. Річард Кабот – фундатор соціальної роботи в охороні здоров'я. Впровадження посад соціальних працівників у Массачусетському загальному госпіталі. Соціальна робота у лікарнях. Алісе Саломон – фундаторка соціальної роботи як академічної дисципліни. Впровадження прогресивної програми підготовки соціальних працівників.

Тема 3. Моделі соціальної роботи.

Громадянськість та громадянська суб'єктність людини. Капітал громадянськості. Сукупність соціальних можливостей індивідуальної самореалізації. Суб'єкти соціальної роботи з мігрантами. Людина споживач у масовому суспільстві. Екзистенційна фрустрація у клієнтів соціальної роботи. Базові принципи соціальної роботи.

Психодинамічна та біхевіористська моделі соціальної роботи. Психоаналітичні теорії психічного розвитку людини, впливу сімейних стосунків та виховання на цей процес, дбалого ставлення до внутрішнього світу клієнта, навіть неусвідомленого ним самим. Формування нових умов та соціальних впливів, для сприяння нового навчання та формування нової адаптивної поведінки.

Когнітивна, гуманістична, екзистенційна моделі соціальної роботи. Людина як дослідник, який намагається зрозуміти, пояснити, передбачити та контролювати світ своїх особистих переживань для ефективної взаємодії з ним. Ефективність адаптації людини як орієнтація у власному досвіді.

Системна та екологічна модель соціальної роботи. Система. Системний підхід в соціальній роботі. Теорії соціального конструювання. Життєва модель. Методи відновлення соціальної суб'єктності людини.

Тема 4. Етика соціальної роботи.

Етика соціальної роботи: складові, принципи та норми. Сукупність етичних норм професійної поведінки працівників соціальних служб. Основні принципи, моральні заповіді, ефективного соціального обслуговування населення. Оптимізація системи взаємин між різними категоріями персоналу соціальних служб і клієнтами, що попереджають негативні наслідки соціального обслуговування.

Моделі ділового стилю спілкування та належної поведінки соціального працівника у конфліктній ситуації. Професійні етичні стосунки. Етична свідомість. Етичні дії та професійний обов'язок спеціаліста. Психологічні характеристики. Психолого-педагогічні якості. Особистий імідж соціального працівника.

Уявлення про етику та деонтологію. Призначення етики соціальної роботи. Співвідношення між етикою та цінностями. Професійні цінності соціальної роботи. Співвідношення між цінностями, теоріями, моделями та практикою. Загальна типологія цінностей. Класифікація професійних цінностей соціальної роботи. Етичний кодекс соціального працівника. Міжнародні та вітчизняний етичні кодекси соціальної роботи.

Розділ 2. Потенціал соціальної роботи

Тема 5. Система соціального обслуговування

Заклади соціальної роботи та соціальні послуги. Типологія закладів соціальної роботи. Резидентні та нерезидентні заклади соціальної роботи. Визначення поняття «Соціальні послуги». Класифікація соціальних послуг за українським законодавством.

Рівні, зміст, моделі професійної освіти соціальних працівників. Професійна освіта як процес, продукт і результат засвоєння знань. Кваліфікована діяльність в рамках професії, а також правил і норм поведінки. Структура професійної освіти. Проблемні питання професійної освіти соціальних працівників в Україні.

Тема 6. Сучасні концепції в соціальній роботі

Ключові перспективи соціальної роботи. Феміністична соціальна робота. Підхід, орієнтований на сильні сторони клієнтів. Зелена соціальна робота. Складові підходу, орієнтованого на сильні сторони клієнтів. Ключові концепції у сучасній соціальній роботі: інклюзія, наснаження, соціалізації, резильєнтність, стигма, дискримінація. Цілі та інтервенції соціальної роботи. Соціальне виключення та включення. Чинники та фактори дискримінації. Адаптивна розвивальна соціалізація. Цілі втручання при наснаженні: відновлення самоконтролю, доступ до ресурсів, солідарність з іншими.

Тема 7. Мета, завдання та напрямки практики соціальної роботи.

Регулювання правових, економічних стосунків людини з суспільством. Надання людині допомоги та підтримки в подоланні проблем. Розвиток чи відновлення взаємовигідних стосунків. Сприяння ефективному та гуманному функціонуванню соціальних систем. Сприяння розвитку служб, які відповідають потребам клієнтів. Вплив на соціальну політику. Глобальні пріоритети сучасної соціальної роботи. Чинники, що визначають зміст практики соціальної роботи.

Тема 8. Функції та ролі соціальних працівників.

Визначення понять «функція» та «роль». Класифікація функцій соціальних працівників: діагностична, прогностична, коригувальна, організаторська, комунікативна, правозахисна, психотерапевтична, превентивна, рекламно-пропагандистська, соціально-педагогічна, соціально-економічна. Класифікація ролей соціальних працівників залежно від завдань: фасилітатор, консультант, тренер, керівник випадку, брокер соціальних послуг, захисник прав клієнта, дослідник, аналітик, розробник програм. Групи ролей соціальних працівників.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	усього	у тому числі			
		л	п	лаб.	сам.роб. інд.завд.
1	2	3	4	5	6
Розділ 1. Джерела соціальної роботи					
Тема 1. Природа соціальної роботи	12	-	6	-	6
Тема 2. Становлення соціальної роботи	10	-	4	-	6
Тема 3. Моделі соціальної роботи	10	-	4	-	6
Тема 4. Етика соціальної роботи	12	-	4	-	8
Разом за розділом 1	44	-	18	-	26
Розділ 2. Потенціал соціальної роботи					
Тема 5. Система соціального обслуговування	12	-	6	-	6
Тема 6. Сучасні концепції в соціальній роботі	10	-	4	-	6
Тема 7. Мета, завдання та напрямки практики соціальної роботи	10	-	4	-	6
Тема 8. Функції та ролі соціальних працівників.	14	-	6	-	8
Разом за розділом 2	46	-	20	-	26
Усього годин	90	-	38	-	52

5. Темі лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
Разом		

6. Темі практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Професійна соціальна робота	2
2	Сучасна соціальна робота.	2
3	Вимоги до соціального працівника.	2
4	Етика у соціальній роботі.	2
5	Стратегії втручання у соціальній роботі.	2
6	Методи соціальної роботи.	2
7	Світоглядні моделі соціальної роботи.	2
8	Система соціальних служб та соціальна робота.	2
9	Соціальна служба як складова місцевої демократії.	2
10	Соціальна підтримка учасників бойових дій та членів їх сімей.	2
11	Правове забезпечення соціальної роботи.	2
12	Політичні засади соціальної роботи.	2
13	Технології соціальної роботи.	2
14	Консультації та профілактика у соціальній роботі.	2
15	Терапія та реабілітація у соціальній роботі.	2
16	Етика та професійні цінності соціальної роботи.	2

17	Криза як об'єкт соціальної роботи.	2
18	Активне слухання в соціальній роботі.	2
19	Інтегровані соціальні служби	2
Разом		38

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Мій приклад у професії	6
2	Аналіз роботи благодійного фонду	6
3	Етичний кодекс соціального працівника	6
4	Претендент на посаду соціального працівника	8
5	Національна соціальна сервісна служба	6
6	Молодіжна соціальна програма майбутнього	6
7	Соціальне замовлення – майбутнє соціальної роботи	6
8	Недискримінація як основа соціальної роботи	8
Разом		52

Індивідуальне завдання

Спираючись на останню редакцію Закону України «Про соціальні послуги» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>), здобувачі освіти мають написати коротку письмову роботу «Модель соціального обслуговування». Обсяг роботи три аркуші формату А4. Результати необхідно надіслати у Moodle для перевірки до іспиту.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА

Толерантність є базовою основою комунікацій у соціальній роботі, яка займає вершину особистісних компетенцій соціального працівника. Для того, щоб здобути додаткові 20 балів в рамках курсу «Вступ до спеціальності соціального робота» студенти мають зареєструватися на освітній платформі Prometheus та пройти безкоштовний курсу «Культура толерантності: як побудувати суспільство, комфортне для всіх» (https://apps.prometheus.org.ua/learning/course/course-v1:Prometheus+TOL101+2020_T3/home) та уважно його опонувати. Неформальна освіта є альтернативою індивідуальному завданню та оцінюється також у 20 балів. Студент має завантажити на сторінку Moodle фотокопію сертифікату та прогресу проходження курсу.

Крім того, щоб оцінка була зарахована, необхідно заповнити та надіслати заяву та декларацію про участь у неформальній освіті. Підсумкова оцінка за неформальну освіту залежить від рівня прогресу: 100-80% - 20 балів, 79-60 % - 15 балів, 59-40 % - 10 балів, 39-20 % - 5 балів.

8. Види контролю і система накопичення балів

Поточний контроль знань		Сам. роб./ інд. завд./ неф.освіт.	Екзамен	Сума
Атестація № 1 (30 балів)	Атестація № 2 (30 балів)			
Роз. 1	Роз. 2			
30	30	20	20	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

<i>12-бальна шкала</i>	<i>30-бальна шкала</i>	<i>100-бальна шкала</i>	<i>Шкала ECTS</i>	<i>4-бальна шкала</i>	<i>Національна шкала екзамен/залік*</i>
1	0-3	0-34	FX	2	Незадовільно
2	4-6	35-49			
3	7-9	50-59	F		
4	10-12	60-64	E	3	Задовільно
5	13-15	65-69			
6	16-18	70-74	D		
7	19-21	75-79	C	4	Добре
8	22-24	80-84			
9	25-27	85-89	B		
10	28	90-93	A	5	Відмінно
11	29	94-97			
12	30	98-100			

9. Рекомендована література

Основна:

1. Дослідження у соціальній роботі : антологія / упор. Т. Семигіна. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2021. 203 с.
2. Дубич, К. В. Вступ до соціальної допомоги : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2015. 224 с.
3. Козирев М. П. Соціальна педагогіка : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 352 с.
4. Масюк О. П. Менеджмент соціальної роботи : курс лекцій для здобувачів ступеня вищ. освіти бакалавра напряму підгот. «Соціальна робота». Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 96 с.
5. Ольчак М., Ростек К. Вдосконалення соціальних послуг в об'єднаних територіальних громадах : посібник. Київ : ФОП Громова Є. Б., 2019. 57 с.
6. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
7. Семигіна Т. Міжнародна соціальна робота: пріоритети та стандарти. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2021. 175 с.
8. Технології соціальної роботи і соціальної допомоги в умовах трансформаційного періоду : навч.-метод. посібник / за заг. ред.: А. О. Полянничко, А. В. Кирилюк. Суми : ФОП Цьома, 2020. 336 с.
9. Сучасні теорії соціальної роботи : антологія / упор. Т. Семигіна. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2021. 160 с.
10. Тюптя О. В. Консультативна взаємодія в соціальній роботі : навч. посіб. для студ. психол. і соціол. спец. ун-тів / О. В. Тюптя. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2016. 318 с.

Додаткова:

1. Актуальні питання соціальної роботи : навч. посіб. / О.М. Денисюк та ін. ; ред. кол.: О.В. Епель, Т.Л. Лях, І.В. Силантьєва. Ужгород : РІК-У, 2023. 420 с.
2. Долуда Л., Назарук В., Кірсанова Ю. Соціальне підприємництво. Бізнес-модель. Реєстрація. Оподаткування : посібник. Київ : Агентство «Україна», 2017. 92 с.
3. Громади у соціальних послугах : практичні рекомендації. Київ, 2019. 72 с.
4. Кияниця З. П., Петрович Ж. В. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми : посіб. у 2-х ч. Ч. 1 : Сучасні орієнтири та ключові технології. Київ : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. 256 с.
5. Корнецький А. О., Свинчук А. А., Назарук В. Я., Гусак Н. Є., Туманова А. А., Гончарова М. А. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін : посібник. Київ : ПІДПРИЄМСТВО «І ЕН ЕЙ», 2017. 188 с.
6. Мацкевич Ю. Р. Теорія соціальної роботи : метод. рек. до практ. занять для здобувачів ступеня вищ. освіти бакалавра спец. «Соціальна робота» освіт.-проф. програми «Соціальна педагогіка». Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 80 с.
7. Селютін В. М. Управління персоналом : практикум : навч. посіб. Харків : ХДУХТ, 2018. 188 с.
8. Святенко Ю. О. Тренінг особистісного зростання : навч.-метод. посіб. для студ. психол. спец. вищ. навч. закл. Київ : Слово, 2017. 112 с.
9. Соціальні послуги в громаді: новели законодавства / розроблено проектом «Експертна підтримка врядування та економічного розвитку (EDGE)» у партнерстві з Міністерством соціальної політики та за підтримки Міністерства міжнародних справ Канади. 11 с.

10. Соціальна робота в Україні : навч. посіб. для студ. вузів / за заг. ред. І. Д. Зверєвої, Г. М. Лактіонової. Вид. 2-ге, перероб. і допов. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 256 с.
11. Управлінські аспекти соціальної роботи : курс лекцій / М. П. Лукашевич, Г. А. Дмитренко та ін. Київ : МАУП, 2004. 368 с.
12. Управління діяльністю соціальних служб : метод. посібник / авт. кол. : Н. Гусак, Н. Кабаченко, В. Назарук, К. Савчук, О. Савчук, Л. Скоропада, Л. Чорній ; ПРООН в Україні, Проект «Підтримка реформи соціального сектору в Україні». Київ : К.І.С., 2013. 178 с.
13. Чайка І. Ю. Проєктування організацій соціальної сфери : методичні рекомендації до практичних занять для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності «Соціальна робота» освітньо-професійної програми «Соціальна робота». Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 45 с.
14. Buzan T. Mind Map Mastery : The Complete Guide to Learning and Using the Most Powerful Thinking Tool in the Universe. New York : Watkins Publishing, 2018. 224 p.

Інформаційні ресурси

1. Борзенко В. І. Антикризове управління: навч. посіб. Харків : Іванченко І. С., 2016. 232 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi51/0039869.pdf>.
2. Вступ до соціальної роботи : навчальний посібник / за заг. ред. Т. І. Бутченка, А. О. Ярошенко. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2014. 120 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/metodychky/2014/04/0032178.doc>.
3. Головатий М. Ф. Соціальна політика і соціальна робота : термінологічно-понятійний словник. Київ : МАУП, 2005. 560 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi48/0038366.pdf>.
4. Кельдер Т. Л. Економічні засади соціальної роботи : курс лекцій для студентів напряму підготовки «Соціальна педагогіка». Запоріжжя : ЗНУ, 2012. 78 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/metodychky/2011/12/0012624.pdf>.
5. Лукашевич М. П. Теорія і методи соціальної роботи : навч. посіб. 2-е вид., доп. і випр. Київ : МАУП, 2003. 168 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Mofa/0031611.pdf>.
6. Подольская Е. А. Управление социальными процессами : учеб. пос. для студ., обуч. по спец. 7.040201 «Социология». Харьков : НУА, 2007. 208 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi31/0025879.doc>.
7. Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми трудових мігрантів : навч.-метод. посіб. / за ред.: К. Б. Левченко та ін. Київ, 2007. 240 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi47/0038046.pdf>.

Доповнення та зміни до робочої програми навчальної дисципліни

[illegible]